

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 44.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oyr. á forsiðuni,
20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsluttur í prísnum.

Leygardagin 29. oktober 1938.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bílagt í posthúsinum, þreivarnarstøðum
og sáttvæstunum. Telf. 142.

12. árg.

Samgonga Norðanlanda:

**Felags rættarskipan,
felags arbeidsskipan,
felags skúla- og mentunnarstremban.
felags peningaskipan,
sami rættur til arbeidis hjá øllum íbúgv-
arum í øllum Norðanlandunum.**

Mangir av Norðurlanda fræg-
astu monnum hava íggjognum
tíðirnar arbeitt fyri at gjøgnum-
ført skandinavismuna: øll Norð-
anlandini í eitt ríki, undir eina
skipan.

Við vápnnum í hendi útinti
drottning Margretha henda
kongstanka. Men tað, ið er bygt
á makt, á svorðið, tað heldur
íkkí. Tí har spælur ein parturin
harri, meðan hin kennir seg
sum hin kúgaði, ið hevur eitt
einasta ynski. Tað er at nýva
kúgarin. So varð eisini við veldi
drottningar Margrethu — teir,
ið kendu seg kúgaðar, tveittu
okið av sær, kvettu tað band,
ið var lagt av »Strengre tree».

Hóast hesin strongur brast,
hava frægir menn síðani barst
fyri og verið huglíknir av
at fremja skandinavismuna á
ein annan hátt, íkkí við völdum,
men á andans og mentunnar
grundvølli. Eitt skandinaviskt
mentunnarrikið var teirra hug-
sjón.

Men striltið gekk hjá hesum
stórbara tanka at vinna fyri sær
ein meirluta ímillum hitt norð-
landska fólk. Hann heldur
enn íkkí fánaði burtur, meir og
meir í hvørjum, so mennu kundu
siga, at hin skandinaviski kong-
tákin um samlan av tí norð-
landska fólkunum var deyður.

Men í dag kann tað av sonnum
sigast, at tað ongatið áður hevur
verið so hollgott grundarlag
fyri einari sterkari — lívssterkari
— skandinavismu, sum tilfellið
er nú.

Men henda skandinavisma —
samlan av Norðanlandunum —
sum uppi er nú á døgum,
hvíflir á einum heilt øðrum,
einum lívssterkari, lívspraktiskari
grundarlagi enn tilfelli var áður.

Nú er tað arbeidarfólkini,
javnadarmannarørslan, tann hug-
sjónin, sum er bygd á bróðra-
samarbeiði ímillum statir og
einum lívssterkari, lívspraktiskari
grundarlagi enn tilfelli var áður.

heild, til ein lívskraftigan bul
við 6 blómandi greinum, tein
6 norðurlandsku fólkaflokkunum
Íslandi, Føroyum, Noregi, Svo-
ríki, Finlandi og Danmark.

Tað er íkkí talan um at
skerja stýrisfrælsi, fjóðskapar-
eyðkennini hjá hvørjum øðrum.
Nei, hetta frælsið knæsetist sum
heilagt, sum ókrónkiligt.

Tað, ið nú er talan um, er
at opna dynnar hvør fyri øðrum,
at seta bróðralagið og frænd-
skapin í háseti hvør yvir fyri
øðrum, at ein íkkí kennur seg
sum fremmandur gestur, men
sum vælkominn limur av ættini,
famlíjunni, tá ið ein vitjar annan
ella leitar sær varandi vistarhald
ella bústað hjá øðrum.

Arbeidið móti hesum máli
tykist at stíga stórliga framfætr.

Teir norðurlandsku ríkisráð-
harrarnir leita fólga á felags-
fundir. Viðhvørt tala teir og
samaráðast teir um at fáa í lag
eina felags rættarskipan fyri øll
Norðanland. Eina aðru ferð
kunna samráðingarnar snúgva
seg um felags tryggingarviður-
skifti soleiðis skipað, at t. d.
ellisrenta, invalitrenta, van-
lukku trygging og onnur fólk-
trygging skal virka í Danmark
fyri ein Svenskar, Norðmann
o. s. fr., sum er fluttur at búgva
ella bert fyríbils at arbeiða í
Danmark. Og í Svøríki, Noregi
o. s. fr. skal aftur á móti tað
sama vera tilfelli fyri ein
Danskari.

Ein spurningur, sum hevur
interesserað tey demokratiskt
stýrdu Norðanlandini særliga
nógvi í tey seinastu árinu er
arbeidsspurningurin, nevniliga at
gera krøvini til útdannili, bæði
materielt og andaliga sæð, eins-
háttað í øllum Norðanlandum,
so tað kann verða talan um ein
norðurlandskan standardarbeid-
ara, annaðhvørt tað nú viðvíkur
handarbeiðaranum, handverk-
aranum, teknikanum, verk-
frøðinginum o. s. fr. ella tæn-
aranum, prestinum, professar-
anum o. s. fr.

Um hetta kom í lag, tá var

grundarlagið skapt fyri einum
fríum arbeidsmarknaði fyri hitt
skandinaviska fólk, ið, hvar ið
danskir, svenskar, finskar, norskar,
íslenskar og føroyskar andans-
og handararbeiðarnir kundu
arbeiða hvør um annan. Í einum
tilíkinu samarbeiði, samveru og
samliðu var skandinavisman
vorðin ein verunleiki, stórur,
aðalbornari og sterkari enn
nakar í gomlum dögum hevði
droynt um. Teir 6 smáu fólk-
flokarnir vóru tá vorðnir til
eina stórmakt, eina — andaliga
talað — veraldarmakt, eina
fyrirmynd her á foldum, ið
eingin áður hevði sæð makt til.

Minstalon til Føroya fiskimenn.

Vit prenta her eitt mál, sum
Føroya javnaðarflokkur hevur
reist og lagt inn á ting. Hetta
er av sonnum eitt stórmál, eitt
neyðsynjarmál, eitt mál sum
gevir afturljóð í hvørjum króki
í Føroyum.

Tá ið tað var til viðgerðar á
tingi, varð tað væl undirtikið av
øllum talarum. Undir orðaskifti-
inum kom fram tann hugsan,
at grunnurin, ið var lagdur av
fiskimonnum, átti at komið
soleiðis fram, at Føroya Fiska-
export rindaði 1/2% av útlutun-
ingsvirðinum av øllum salt- og
klippfiskinum í Føroyum. Hetta
vildi givið grunninum meiri og
minkað um gjaldið hjá fiski-
manninum, og halda vit, at teir,
ið nú fáa við málið at gera,
eiga at ganga hesa leiðina.

Til

Føroya lögting.

Føroya javnaðarflokkursókir
hitt heiðraða lögting um at
taka til viðgerðar at fáa eina
skipan í lag, ið veitir Føroya
langfara fiskimonnum, ið hava
försyrgjarskyldu, tryggjan fyri
einari minstafortjenastu.

Sum øllum tingmonnum
kunngi, her tað ofta so á,
at fiskiskapurin av fiskiløysi
ella óhappi kann miseydnast
heilt hjá sumnum skipum,
so teir, ið við eru, einans
vinna nakrar fáar hundrað
krónur fyri heila árið. Hesir
menn eru heilt uppkastaðir.
Tað, konan hevur keypt heima
uppá mennin, røkkur fortjen-
astan íkkí fyri. Skattur, sjúkra-
kassagjald, rentur og avdráttur
av húsalánum má eisini
verða ógildið, o. s. fr.

Hetta forir eitt av hvørjum.
við sær. Annaðhvørt má keyp-
maðurin skerja, ja, kanska

heilt stedga øllum kreditti til
tey, ið sita eftiri heima, og
sum tessvegna megu svolta
ella freista ta lagnu at verða
rakfódd, ella má keypmaðurin
skoyta uppí endan og geva
stórur kreditt, enn hann toli,
og fiskimaðurin koma djúpari
í skuld. Hetta er eitt ólag,
sum holar grundina undan
samfelagi okkara. Og tað má
enda við, at samfelagið, hitt
almenna fyrr ella seinri má
taka sær um reiggj at sløgja
teir rillandi og afturreisa teir
fallnu vinnulívsskútlarnar.

Hvorki av hesum báðum
kann forsvarast. Vit kunnu
íkkí lata okkara ungdom rak-
føðast. Okkara figgarligu um-
støður tola tað íkkí, at tað
verður við at henda, sum
hent er í seinastu tíðini, at á
hvørjum ári at kalla megu
fleiri av okkara vinnulívss-
skútlum falla og gevast á
hondum, so deyðans tøn
verður í langa tíð at ráða har,
ið lív og virkan annars var
eyðkenni.

Tað er eingin ókendur tanki,
at samfelagið eigur av bæði
menniskjaligum og national-
økonómiskum at tryggja sam-
felagsins íbúgvvarum eitt minsta
mál av fortjenastu til at liva
av — samanber arbeidssloysis-
stundunin í Norðanlandum,
norska statsins tryggjan av
minstafortjenastu hjá norsku
fiskimonnum. Men enn er
einki av hesum tilfelli í Fø-
royum. Tað er órættur, ið nú
má botast. Okkara fiskimenn
hava eins og norsku fiskimenn
uppihótið eina tryggjan fyri
at fáa eina minstalon fyri
slitið og sleipið á Suðurland-
inum, við Bjarnaoyuna og við
Grønlands strendur. Vit skjóta
tí til, at lögtingið tekur til
viðgerðar undir samráðing-
unum um ta nýggju figgar-
skipanina at fáa langfara-
fiskimonnum, ið hava for-
syrgjarskyldu, eina tryggjan
fyri eini minstafortjenastu
upp til 20 kr. fyri hvønn fiski-
mannin um vikuna, meðan
hann er burturstaddur. Tó skal
hin samlaði studningurin íkkí
ganga upp um 200 kr. til
mannin.

Sum grundarlag fyri hesi
skipan hava vit hugsað okkum
ta skipan, at allir fiskimenn
av sínari fortjenastu rinda
1% í ein grunn, hvar í stat-
urin eisini rindar tilsvandandi
og tryggjar fyri, um árgjaldið
og renturnar av grunnpening-
inum íkkí røkka til, at rinda
tað, sum í restar.

Nýtt „myttari“ (uppreist- ur) á sjálvstýrisskútni.

Móti tí gamla foraranum á
sjálvstýrisskútni gjordi mann-
skapið slíkt upprør (»myttari«),
at hann helt seg íkkí sikran
uppá lív (politískt) har umboð
longar. Hann leyp at enda yvir
borð og svam yvir til vinnu-
floksskútnuna. Meira enn hály-
deyður varð hann bjargaður har
umboð, og ið at einki medicin
hevur verið spart, men alt er
gjort fyri at lívga hann upp
aftur, so er hann enn so úsa-
ligur, at ivingarsamt er, um
hann kann liva. Á Føroya lög-
tingi sæst hann næstan aldri.

Ein hevði trúð, at nú varð
fríður innanborða hjá sjálvstýris-
monnum; men so er íkkí. Íkkí
so skjótt hevði harra Mitens
tikið røðrið í hond, fyrr enn
stýrimaðurin (harra Kallsøy)
saman við øðrum av manningini
legði á hann.

Harra Mitens saman við tveim-
um øðrum tingmonnum fekk
upp í hendur í fjór at tingast
við ríkisstýrið og telegrafeflog
um telefon til útheimin og til
Suðuroyar. Kostnaðurin var
mettur til 230.000 kr. Henda
pening høvdu Føroyingar íkkí
tøkan og vendu sær tessvegna
til »Erhvervskommissionen» at
royna at fáa peningin til vegar.
Landsnevndin, hvørs formaður
er harra Mitens, og telefon-
nevndin, har Mitens er limur,
hava tingast við »Erhvervs-
kommissionen», har harra Mitens
eisini er limur, um henda
spurning, og vónandi fæst málið
greitt á besta hátt so skjótt sum
gjorligt.

Tingmenn úr øllum flokkum
sótu tessvegna bílsnir, tá ið
harra Kallsøy leyp upp í oði
og tuskadi øllum hesum nevnd-
um, sum Mitens er limur av,
tí at »Erhvervskommissionen»
hevði verið so framfor at taka
eitt slíkt mál úr hondum lög-
tingsins.

Harra Johan Poulsen royndi
at taka Mitens í forsvar og greiddi
frá, at landsnevndin og telefon-
nevndin stóðu maktaleysar vegna
peningatrol, og tí var málið nú
íkkí stuttligt hjá harra Mitens
at vera skipari.

Verða fleiri slík »myttari» á
sjálvstýrisskútni, so verður tað
íkkí stuttligt hjá harra Mitens
at vera skipari.

Bara hann íkkí fær sama enda
sum Jóhannes bóndi.

Av slíkari skútu er best at
leypa, meðan tíð er.

Sjálvstýrismáður.

Keypið SMØRLÍKA við vitaminum

Skrivið ella ringið til Molina Skáilavik
telefon 5.